

धोरण : 9

संस्कृत

पाठ : १५

सुदुर्लभा सर्वमनोरमा वाणी

स्वाध्याय

प्रश्न 1. अधोलिखितेभ्यः विकल्पेभ्यः समुचितम् उत्तरं चिनुत -

(1) कस्मैचित् विरलाय जनाय कः रसः रोचते ?

(क) हास्यरसः

(ख) करुणरसः

(ग) बीभत्सरसः

(घ) शृङ्गाररसः

(2) आर्षेण संस्कारेण संस्कृताय जनाय कीदृशी वाणी रोचते ?

(क) कर्कशा

(ख) ऋज्वी

(ग) कुटिला

(घ) स्पष्टा

(3) परस्य दुर्गुणानुवादः कस्मै रोचते ?

(क) ईर्ष्याग्रस्ताय

(ख) दयाग्रस्ताय

(ग) मानग्रस्ताय

(घ) अपमानग्रस्ताय

(4) स्नेहपूर्णमपि वाणी के भावयितुं न पारयन्ति ?

(क) मन्दाः

(ख) पण्डिताः

(ग) साधवः

(घ) नीतिज्ञाः

प्रश्न 2. अधोलिखितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत-

(1) कर्कशां वाणी कः कस्मै बधति ?

➤ यः जडः दुर्व्यसनरतः अलसः च सेवकः भवति, तस्मै तस्य अधिपः प्रायः कर्कशां वाणीं वधति।

(2) ईर्ष्याग्रस्ताय स्वस्य किं रोचते ?

➤ ईर्ष्याग्रस्ताय स्वस्य गुणानुवादः रोचते।

(3) के हितमपि अनुशासनं न सहन्ते?

➤ केचन असूयकाः हितमपि अनुशासनं न सहन्ते ।

(4) जनान् आनन्दयितुं कीदृशी वाणी प्रयोक्तव्या?

➤ जनान् आनन्दयितुं संस्कृता वाणी एव सततं प्रयोक्तव्या।

**प्रश्न 3. अधोलिखितानि क्रियापदानि हस्तनभूतकालस्य
(लङ् लकारस्य) रूपत्वेन परिवर्तयत -**

(1) रोचते	-	अरोचत
(2) अर्हति	-	आर्हत्
(3) सहन्ते	-	असहन्त
(4) पारयन्ति	-	अपारयन्

પ્રશ્ન 4. નિમ્નલિખિતાનાં પદાનાં સમાસપ્રકારં લિખત -

(1) હાસ્યરસઃ	- હાસ્યસ્ય રસઃ	- ષષ્ઠી તત્પુરુષ
(2) દુર્વ્યસનરતઃ	- દુર્વ્યસનેષુ રતઃ	- સપ્તમી તત્પુરુષ
(3) સુરુચિપૂર્ણઃ	- સુરુચ્યા પૂર્ણઃ	- તૃતીયા તત્પુરુષ
(4) ગુણાનુવાદઃ	- ગુણાનામ્ અનુવાદઃ	- ષષ્ઠી તત્પુરુષ
(5) સર્વમનોરમા	- મનઃ રમયતિ ઇતિ મનોરમા	- ઉપપદ તત્પુરુષ
	સર્વેભ્યઃ મનોરમા	- ચતુર્થી તત્પુરુષ

प्रश्न 5. शब्दरूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत -

एकवचनम्

(1) स्थाली

(2) मृगः

(3) कर्कशाम्

(4) परिवारे

द्विवचनम्

स्थाल्यौ

मृगौ

कर्कशे

परिवारयोः

बहुवचनम्

स्थाल्यः

मृगाः

कर्कशाः

परिवारेषु

प्रश्न 6. वचनानुसारं धातुरूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत-

एकवचनम्

(1) रोचते

(2) रसयति

(3) भवति

(4) पारयति

द्विवचनम्

रोचते

रसयतः

भवतः

पारयतः

बहुवचनम्

रोचन्ते

रसयन्ति

भवन्ति

पारयन्ति

પ્રશ્ન 7. પ્રદત્તાન્ શબ્દાન્ પ્રયુજ્ય વાક્યાનિ રચયત -

(1) જે વસ્તુ એકને ગમે છે. (યત્ વસ્તુ એક રુચ્)

➤ યદ્ વસ્તુ એકસ્મૈ રોચતે

(2) માણસોની જુદી જુદી રુચિ હોય છે. (જન ભિન્ના ભિન્ના રુચિ ભૂ)

➤ જનાનાં ભિન્ના ભિન્ના રુચિઃ ભવતિ ।

(3) સુભાષિત પણ સંતોષ આપી શકતું નથી. (સુભાષિત અપિ ન સંતોષય)

➤ સુભાષિતમ્ અપિ ન સન્તોષયતિ।

(4) કેટલાક લોકો ઈર્ષ્યાળુ હોય છે. (કેચન જન અસૂયક ભૂ)

➤ કેચન જનાઃ અસૂયકાઃ ભવન્તિ ।

(5) માણસો વિચક્ષણ હોતા નથી. (જન વિચક્ષણ ન ભૂ)

➤ જનાઃ વિચક્ષણાઃ ન ભવન્તિ ।

પ્રશ્ન 8. અધોલિખિતાના પ્રશ્નાનામ્ ઉત્તરાણિ ગુર્જરભાષાયાં લિખત-

(1) આ સંસાર ભિન્નરુચિવાળો છે, કેવી રીતે ?

- સંસારમાં જે વસ્તુ એક વ્યક્તિને ગમે છે તે બીજી વ્યક્તિને ગમતી નથી. એ ઉપરથી કહી શકાય કે આ સંસાર ભિન્ન ભિન્ન રુચિવાળો હોય છે. એક પરિવારમાં જન્મેલા એકસરખા આચાર-વિચારવાળા લોકોની પણ જુદી જુદી રુચિ હોય છે.

(2) મૂઢ અને ઋજુ વાણી કોને ગમે છે ?

➤ જે વ્યક્તિ ઋષિઓના સંસ્કારથી સંસ્કારયુક્ત હોય છે, તેને મૂઢ અને ઋજુ (સરળ) વાણી ગમે છે.

(3) ઈર્ષાગ્રસ્ત માણસને કોનું શું ગમે છે ?

➤ ઈર્ષાગ્રસ્ત માણસને બીજાના દુર્ગુણોનું અને પોતાના ગુણોનું વર્ણન સાંભળવું ગમે છે.

(4) સભામાં જઈને કેવું બોલવું જોઈએ ?

- મહર્ષિ મનુના મત પ્રમાણે સભામાં જઈને માણસે સમજદારી પૂર્વકનું વચન બોલવું જોઈએ. એવું વચન ન બોલનારો કે વિરુદ્ધ વચન બોલનારો માણસ પાપી છે.

(5) સ્નેહપૂર્ણ વાણીને પણ કોણ અનુભવી શકતું નથી ?

- મંદબુદ્ધિવાળા અને અજ્ઞાની માણસો સ્નેહપૂર્ણ વાણીને અનુભવી શકતા નથી.

Thanks

For watching